

میدان‌ها، چهارراه و خیابان‌های شهر این روزها بار دیگر میزبان «ون‌های گشت ارشاد» و حجاب بانانی شده است، ون‌هایی که با تدوین و فرستادن لایحه عفاف و حجاب به مجلس قرار بود جمع‌آوری شود تا مسیری جدید و ایجابی برای پیگیری اصل حجاب دنبال شود، اما در روزهایی که این لایحه همچنان در رفت و آمد بین مجلس و شورای نگهبان است یکباره تصاویر بازگشت این ون‌ها شکار دوربین‌ها شد.

❖ **لایحه‌ای که کسی گردن نمی‌گیرد**
لایحه عفاف و حجاب در تاریخ ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۲ و بعد از انتقادات جدی به منشی سلبی گشت ارشاد و روش‌های پیش گرفته شده در موضوع حجاب، در قوه قضائیه تدوین شد و بعد از اضافه شدن چند ماده به تصویب دولت رسید و به مجلس فرستاده شد. این لایحه در اتفاقی عجیب پشت درهای بسته کمیسیون ویژه بررسی شد و بعد از تغییرات بسیار زیاد، راهی شورای نگهبان شد اما هنوز نتوانسته مهر تایید این شورا را بگیرد و در رفت و آمد بین این دو نهاد برای رفع ایرادات است. در چنین شرایطی که حرف و حدیث‌ها بر سر این لایحه همچنان وجود دارد، یکباره «طرح نور» با محوریت بازگشت ون‌های گشت ارشاد و حجاب بانان به خیابان‌ها کلید خورد. «طرح نور» به گفته دبیر ستاد امر به معروف با محوریت وزیر کشور اجرایی شده است. اخیراً نیز احمد وحیدی وزیر کشور با تأکید بر این نکته که طرح‌های اجرا شده در حوزه حجاب در چارچوب قانون صورت می‌پذیرد، گفته «فرماندهی انتظامی در جهت عمل به مطالبه عمومی جامعه و در راستای ایجاد سلامت اجتماعی و فرهنگی و آرامش و امنیت اخلاقی در مقام ضابط قانونی دستگاه قضایی به وظایف محوله خود پرداخته است و همراهی اکثر قریب به اتفاق شهروندان را به همراه داشته است.» بازگشت دوباره گشت ارشاد به خیابان‌ها فیلم‌های منتشر شده از برخورد‌های خشن علیه زنان نه تنها واکنش‌های چهره‌های سیاسی و فعالان مجازی را به همراه داشت، بلکه مهدی فضائی عضو دفتر حفظ و نشر آثار رهبر انقلاب نیز با انتشار توییتی خبر از تذکر رهبر انقلاب به مسئولان درباره نحوه برخورد‌ها داده بود. هرچند او نیز از سوی حامیان گشت ارشاد با حملات تند رویه‌رو شد اما سردار جعفری روز گذشته صحت تذکر رهبری را تایید کرد.

❖ **تذکرات اصولگرایان فراموش شد؟**
به قیل از اعتراضات سال ۱۴۰۱ که بازرگرم، این قسم کلیپ‌ها در فضای رسانه‌ای و مجازی کم نبود، همان روزها بود که سیاستون و جامعه شناسان و چهره‌های شاخص نسبت به این روش‌های تند و سلبی هشدار می‌دادند و خواستار اصلاح مسیرهای تجربه شده و ناکام در موضوع حجاب بودند. آنگونه که محسن پیرهادی، نماینده تهران در مجلس در نامه‌ای سرگشاده به سردار حسین اشتری، فرمانده نیروی انتظامی از سبک برخورد برخی مأموران گشت ارشاد با زنان انتقاد کرده و نوشته بود: «بعضاً سبک مواجهه مأموران گشت ارشاد با زنان کم حجاب در سطح شهر شایسته عنوان نیروی انتظامی که بنا بر هویت ذاتی‌اش قرار است حافظ و مامن شهروندان وری دین و ملیت‌شان باشد نیست»، اعتراضات به گشت ارشاد بعد از مرگ مهسا امینی و اتفاقات رخ داده در آن ماجرا شدت بیشتری گرفت و اولین فقط اصلاح طلبان و اعتدالیون پای کار نبودند، بلکه بسیاری از اصولگرایان نیز منتقد رویکرد گشت ارشاد و برخورد‌های سلبی بودند. همین اعتراضات نیز در نهایت کار را به تدوین یک لایحه در قوه قضائیه، تکمیل آن در دولت و روانه کردنش به مجلس رساند. گرچه این لایحه در نهایت با تغییرات زیاد و افزایش ماده‌ها خود تبدیل به حاشیه‌ای دیگر شده و کار به جایی رسیده که گویا نه قوه قضائیه نه دولت و نه حتی بخش اکثریتی از مجلس حاضر نیستند آن را گردن بگیرند، اما نکته آنجا جمعیت‌تر می‌شود که طرح نور بدون انتظار برای نهایی شدن این لایحه دوباره با استفاده از ون‌های گشت ارشاد و با دستور رئیسی کلید خورده است. در این میان پیرپراه نیست موری بر اظهارات اصولگرایانی داشته باشیم که ضمن دفاع از اصل حجاب، روش‌ها و رویکرد در پیش گرفته شده برای اجرای این اصل شرعی را درست نمی‌دانند و خواستار اصلاح مسیر رفته بودند. برخی از این افراد همچنان بر انتقاد خود باقی هستند اما برخی چون نقدعلی و غضنفرآبادی نمایندگان مجلس که از حامیان لایحه عفاف و حجاب نیز هستند از این تصمیم دولت حمایت می‌کنند.

تقی آزاد ارمنکی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

تنش‌های اجتماعی ریشه در بحران‌های سیاسی و منطقه‌ای دارد

گروه‌های سیاسی همواره بر گرده

هیجانات اجتماعی سوار شده‌اند

سرزمین ایران در ذات خود محل

مناقشه بوده است

آرمان ملی- احسان انصاری: تنش و درگیری در خاورمیانه این منطقه را به بحران خیزترین منطقه ژئوپلیتیکی جهان تبدیل کرده است. جایی که ایران یکی از مهم‌ترین بازیگران آن است. با نگاهی به تاریخ این منطقه می‌توان به این نتیجه رسید که این منطقه همواره آبستن کودتا، انقلاب، جنگ و تغییرات خشن سیاسی بوده است. این در حالی است که جالش آغاز یک جنگ در دهه‌های گذشته همواره در جامعه ایران نیز وجود داشته و بر ساحت‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه سایه افکنده است. در شرایط کنونی نیز با توجه به حمله مشروع ایران به اسرائیل وضعیت منطقه بحرانی‌تر از همیشه است. جامعه ایران در طول تاریخ خود آبستن حوادث زیادی بوده و با جنگ‌ها و چالش‌های متعددی دست و پنجه نرم کرده است. به همین دلیل نیز بحران از منظر جامعه‌شناسی تاریخی با سرنوشت مردم ایران همزاد بوده است. شاید به همین دلیل نیز بوده که برخی مسئولان سال‌هاست از وضعیت خاص، شرایط خطیر و نیاز به تدبیر ویژه سخن می‌گویند. به همین دلیل و برای تحلیل و بررسی ریشه‌های تاریخی بحران در ایران و پیامدهای اجتماعی و سیاسی آن «آرمان ملی» با دکتر تقی آزاد ارمنکی، جامعه‌شناس گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید.

❖ **پیامدهای جامعه‌شناختی تنش در منطقه چیست؟ دیگری منطقه‌ای ایران با اسرائیل چه تأثیری در روند اجتماعی جامعه ایران گذاشته است؟**

ایران کشوری است که همواره در معرض حادثه قرار داشته است. این مسأله به خوبی در سفرنامه‌هایی که درباره ایران نوشته شده مشهود است. ایران در منطقه‌ای از جهان قرار گرفته که حادثه خیز بوده و همواره با حوادث کوچک و بزرگ مواجه بوده است. مهم‌ترین دلایل حادثه برای ایران نیز نفت و مذهب بوده است. مسأله دیگر وجود رژیم‌ی مانند اسرائیل در منطقه خاورمیانه است که اگر چنین رژیمی در این منطقه وجود نداشت بخش مهمی از مشکلات ایران کاهش پیدا می‌کرد. اختلاف بین دیدگاه شیعه و سنی در منطقه خاورمیانه یکی دیگر از مولفه‌های بحران آفرینی در منطقه بوده است. ایران به عنوان یک کشور شیعه در بین کشورهای مسلمانن قرار گرفته که اغلب آنها سنی هستند و همین مسأله همواره محل مناقشه بوده است. دغدغه‌های جهانی شدن اسلام و گسترش عدالت اجتماعی به همه جهان نیز مناقشه دیگری است که در این زمینه وجود دارد. اسلام مدعی صدور آموزه‌های انسانی مانند عدالت اجتماعی به کشورهای جهان است که برخی از ادیان دیگر این مسأله را بر نمی‌تابند. ایران در گذشته در مسیر جاده ابریشم قرار داشته و جدال و نزاع‌های خوینی برای حفظ این جاده از سرگزرانده است. این در حالی است که امروز روایت‌های ساده و مسالمت آمیزی از جاده ابریشم ارائه می‌کنند که واقعیت ندارد و بلکه نزاع‌ها خوینی در گذشته در این زمینه وجود داشته است. در دوران صفویه و قاجار نیز نزاع‌های خوینی در کشور بر سر قدرت به وجود آمده که در نهایت در نهضت مشروطیت تبلور پیدا کرده است. نهضت مشروطه در ایران براساس تعارض بین بورژوازی ملی، بورژوازی جهانی و فتوالبیسم اتفاق افتد. نشانه‌های این اتفاق در دنیای سیاست است. اما ریشه در اقتصاد دارد. با ظهور نفت در ایران نفت به موضوع نزاع و مناقشه در کشور تبدیل شد و هر کسی به دنبال تصاحب منابع نفتی ایران بوده است. همه این مسائل دست‌به‌دست هم داده تا ایران به یک کشور حادثه خیز تبدیل شود. این وضعیت تا انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ ادامه داشت، اما در این مقطع زمانی برخی تغییرات سبب بروز حوادث جدیدی برای ایران شده است.

❖ **چه حوادث جدیدی؟**

انقلاب سال ۵۷ در ایران نیروهایی را بر سر کار آورد که دغدغه نجات بشریت داشتند و معتقد بودند با آموزه‌های دینی که در اختیار دارند می‌توانند در بسیاری از کشورهای جهان تأثیرگذار باشند. تفاوت حوادث پس از انقلاب با گذشته این است که این حوادث اراده گرایانه است. اگر در گذشته زمینه‌های حادثه در ایران وجود داشته، اما پس از انقلاب مسأله اراده و رویکرد اراده گرایانه نقش مهمی در بروز این حوادث داشته است. در منطقه خاورمیانه این

سامان دهی نظام اجتماعی، فرهنگی و سیاسی باشند. رضا شاه هنگامی که بر سر کارآمده دنبال این بود که ایران را از نظر مرز جغرافیایی منسجم کند. همین مسأله جابه جایی جمعیت را در ایران تشدید کرد. در چنین شرایطی ایلات و عشایر جا به جا شدند و ساختارهای جمعیتی شهرها و روستاها به هم خورد. در دوران جمهوری اسلامی نیز ما در مقوله توسعه به دنبال همسان سازی حرکت کردیم. در چنین شرایطی ثروت را بین مناطق مختلف کشور توزیع کردیم. از سوی دیگر گروه‌های سیاسی و احزاب نیز هیچ کمکی به ساماندهی سیاسی در ایران نکرده‌اند. گروه‌های سیاسی همواره تعارض آفرین بوده‌اند و بحران‌های طبیعی را به بحران‌های غیرطبیعی تبدیل کرده‌اند. به عنوان مثال اگر دیدگاه‌های گروه‌های سیاسی درباره قومیت‌ها در ایران را مورد بررسی قرار دهیم متوجه می‌شویم که گروه‌های سیاسی به چه میزان به مسأله قومیت‌ها در ایران آسیب زده‌اند.

❖ **آیا بحران درازمدت تاریخی به همراه منازعه سیاسی لذت زندگی را برای مردم ایران کاهش نداده است؟**

بله؛ این بحران هالذت زندگی مردم ایران را کاهش داده است. هنگامی که گروه‌های سیاسی بر مبنای منطق اجتماعی حرکت نمی‌کنند مجبور هستند برگرده هیجانات اجتماعی سوار شوند. جامعه‌ای که به صورت مرتب هیجانی می‌شود نیز در درازمدت دچار خستگی مفرط می‌شود. جامعه ایران امروز خسته شده است. این خستگی به این معنا نیست که اگر در آینده هیجانی در جامعه ایجاد شود در آن شرکت نکنند. در چنین شرایطی این امکان وجود دارد که مردم دوباره در این فضای هیجانی حضور داشته باشند. این خستگی در نهایت مزمن در فضای هیجانی به هر شکلی که جامعه ترجیح می‌دهند در فضای هیجانی به هر شکلی که می‌توانند خود را تخلیه کنند. هنگامی که مردم جامعه در فضای هیجانی زندگی می‌کنند اشغال خود را بیرون می‌ریزند، با همسایه دعوا می‌کنند، سر کار دیر می‌روند، کلاهبرداری می‌کنند، رشوه می‌دهند و رشوه می‌گیرند.

❖ **بحران و تنش درازمدت در یک جامعه در فرایند نهادینه سازی شخصیت افراد جامعه چه تأثیری می‌گذارد؟**

مردم ایران مردمی جهانی هستند و دوست دارند با ملت‌های دیگر جهان در ارتباط باشند. مردم ایران تاریخ ساز و تمدن ساز بوده‌اند و به همین دلیل احساس می‌کنند مردمانی مهم هستند. هزینه این مهم بودن را باید خود مردم بدهند و به همین دلیل در پرداخت این هزینه دچار مشکل شده‌اند. دولت‌ها نیز حاضر نبوده‌اند این هزینه را بپردازند. بسیاری از دولت‌های جهان هزینه‌های زیادی را انجام می‌دهند تا مردم خود را با جهان آشنا کنند. این در حالی است که در ایران چنین مسأله‌ای وجود ندارد و دولت‌ها چنین هزینه‌ای برای مردم نمی‌کنند، بلکه از این رویکرد استقبال نمی‌کنند.

❖ **در چنین شرایطی مردم چه واکنشی از خود بروز می‌دهند؟**

مردم ایران تلاش بنیادینی انجام می‌دهند که زیست جهان خود را تغییر بدهند. برخی نگاه‌ها در جامعه فرد ایرانی را به جایی رسانده که از جای خود بلند شود و به دیگری سیلی بزند. برخی گروه‌ها نیز هر کدام به شکلی به جای اینکه انسان دوستی و همگرایی به جامعه تزریق کنند منازعه در جامعه ایجاد می‌کنند. اگر به دنبال راه حل این قضیه هستیم نیز باید دست از رادیکالیسم و رویکردهای هیجانی برداریم. شواهد و قرائن نشان می‌دهد که زمان نزول گفتمان‌های ایدئولوژیک فرا رسیده است. در حوزه سیاست نیز باید این نگاه زشت و زیبا و سیاه و سفید دیدن جهان از بین برود. در چنین شرایطی است که می‌توان گفتمان حاکم بر جامعه را گفتمان حافظ و سعدی و مولوی قرار داد و آموزه‌های انسانی آنها را مورد استفاده قرار داد. مسالمت‌آمیز از آن خارج شود. در شرایط کنونی طبقه متوسط این رویکرد را دنبال می‌کند و آن را مطالبه‌گری می‌کند. به همین دلیل نیز مشاهده می‌شود که این رویکرد به ساحت خانواده نیز وارد شده است. مردم از گفتمان‌های رادیکال خسته شده‌اند.

نگره

معادلات پیچیده اسرا

با وجود آنکه رژیم صهیونیستی سعی دارد خود را پیروز معادلات سیاسی و میدانی جنگ غزه نشان دهد، اما واقعیت‌های جاری حکایت از چیز دیگری دارد؛ واقعیت‌هایی که یادآور می‌شوند حماس به رغم ۸ ماه جنایت و کشتار اشغالگران کماکان دست برتر خود را دارد و می‌تواند روند تحولات را برخلاف ارزیابی و برنامه‌ریزی صهیونیست‌ها پیش ببرد. در این میان حماس با اظهارنظر جدید فرمانده خود می‌تواند اشغالگران را به سمتی بکشد که صهیونیست‌ها را از کلید زدن جنگ گسترده در رفح باز بدارد و حتی مجبور به بازگشت به میز مذاکره کند، چرا که بسیاری از تحلیلگران و ناظران معتقد بودند به دلیل شکست مذاکرات به دلیل کارشکنی‌های رژیم صهیونیستی در قطر اکنون نتانیا‌هو خود را برای حمله به رفح آماده می‌کند، اما مواضع مقامات حماس تمام محاسبات بی‌بی را به هم خواهد ریخت.

چون آنگونه یک چهره کلیدی حماس گفته است این گروه (حماس) به تنهایی ۲۰ هزارل و افسر بلندپایه اسرائیلی شین بت را در اختیار دارد. این چهره کلیدی حماس طی در گفت‌وگو با العربی‌الجدید، صحت آنچه را رسانه‌های عبری نزدیک به دولت اشغالگر منتشر کردند، رد کرد مبنی بر اینکه حماس آزادی تنها ۲۰ اسیر به جای ۴۰ اسیر در مرحله اول توافق احتمالی را در دور اخیر مذاکرات قاهره پیشنهاد کرده است. به گفته این منبع که نامش فاش نشده، «در پی این ادعا گزارش‌های مطبوعاتی عبری منتشر شدند که نشان می‌دهند تعداد اسیران باقی‌مانده از ۲۰ تن تجاوز نمی‌کند که خلاف واقعیت است.» البته این چهره کلیدی حماس هم اذعان دارد که، «نمی‌توان به طور دقیق تعداد اسیران زنده را تعیین کرد، اما آنچه مسلم است این رقم بیشتر از آمارهای است که در رسانه‌های عبری منتشر می‌شود.» این منبع جزئیات محل اسکان و اختفای این اسرا را رسانه‌ای نکرد و صرفاً به این نکته بسنده کرد که این افراد در مکان‌های بسیار امن و دور از دست اشغالگران نگهداری می‌شوند و دسترسی به آنها تحت هر شرایطی غیرممکن است. این مقامات حماس در عین حال خاطرنشان کرد که بنیامین نتانیا‌هو، نخست وزیر اشغالگر و برخی از وزرای دولت وی اطلاعات زیادی را درباره هویت برخی از اسیران پرسنل نظامی مخفی می‌کنند تا مانع برانگیختن خشم در صفوف نیروهای رزمی شوند و بخش بزرگی از این موضع خشم از جانب سرلشکر نتزنان آلون، نماینده ارتش اسرائیل در هیات‌های مذاکره‌کننده درباره اسرا، به دلیل سستی است که شاید نتانیا‌هو در این زمینه دارد.

❖ **نقش السنوار در ترسیم تحولات**

این چهره کلیدی حماس در ادامه گپ و گفت خود با العربی جدید، ضمن اشاره به وضعیت اسرای صهیونیست، گریزی هم به شرایط یحیی السنوار زد که نشان می‌دهد این فرمانده ارشد حماس در غزه به رغم تمام فضا‌سازی رسانه‌ای همچنان در کمال صحت و سلامت می‌تواند روی روند تحولات اثرگذار باشد، همچنانی که قبل‌تر هم تحلیلگران و کارشناسان صهیونیست به بررسی وضعیت نوار غزه پرداخته و آن‌ها ان کرده‌اند که جنبش مقاومت اسلامی (حماس) شکست نخورده و «یحیی السنوار» رهبر آن برای لذت بردن از آفتاب بیرون می‌رود، در حالی که مناطق صهیونیست‌نشین خالی از سکنه هستند. در تایید همین اعتراف محافل کارشناسی عبری زبان، منبع حماس در مصاحبه‌اش (باالعربیه جدید) هم تأکید داشت که یحیی السنوار، رهبر جنبش حماس در غزه، با وجود جنگ جاری و عملیات اطلاعاتی اسرائیل که در طول روز متوقف نمی‌شود، از واقعیت جدا نیست و این در حالی است که ادعا می‌شود السنوار در تونل‌ها مخفی شده است.» این منبع گفت که یحیی السنوار در غزه اخیراً مناطقی را که شاهد درگیری بین مقاومت و ارتش اشغالگر بود، بازرسی کرد و با برخی از مبارزان جنبش در زمین‌ونه در تونل‌ها ملاقات کرد. وی این را هم افزود، «مذاکراتی اخیراً بین رهبری جنبش در داخل و خارج بدون اینکه ماهیت آنها مشخص شود صورت گرفت که طی آن السنوار، رهبری جنبش در خارج را از وضعیت مقاومت در نوار غزه و آمار و گزارش‌های میدانی دقیق، قدرت و موقعیت مستحکم مقاومت و توانایی آن در مقابله با نیروهای اشغالگر مطلع کرد.»

❖ **معادلات پیچیده اسرا**

در حالی که تعداد دقیق اسرای صهیونیست باقی‌مانده در غزه پس از بازگشت ۱۱۲ اسیر مشخص نیست، دفتر نتانیا‌هو از کشته شدن ۳۲ نفر از ۱۲۹ نفری که گفته می‌شود هنوز در نوار غزه اسیر هستند، خبر داده است. بااین حال، تعداد پرسنل نظامی در میان آنها مشخص نشده است و به باور محافل کارشناسی و رسانه‌ای، این استراتژی اتخاذ شده توسط اشغالگران است که سعی می‌کنند برخی از سربازان یا افسران بازنشسته یا ذخیره را به عنوان غیرنظامی طبقه بندی کند تا بهای مذاکره برای آنها را در جریان مذاکراتی که برای تبادل اسرا انجام می‌شود کاهش دهد. در حالیکه حضور اسرا در نزد بیش از یک طرف در غزه نیز امکان شمارش آنها را دشوار می‌کند. همزمان تحولات در داخل سرزمین‌های اشغالی هم معادلات اسرا را پیچیده‌تر از قبل می‌کند، چرا که شامگاه دوشنبه شاهد دور جدیدی از اعتراضات گسترده شهرک نشینان و خانواده‌های اسرا بودیم. شهرک نشینان معترض مجدداً در شهرک «قیساریه» شهر تل‌آویو و مقابل منزل بنیامین نتانیا‌هو، نخست وزیر رژیم صهیونیستی دست به تظاهرات زده و خواستار مبادله فوری اسرا با مقاومت در غزه شدند. در جریان این اعتراضات، خانواده‌های اسرای صهیونیست در نوار غزه و حامیان آنها که از بی‌توجهی کابینه رژیم اشغالگر به سرنوشت فرزندان خود خشمگین هستند، خواستار کناره‌گیری نخست وزیر این رژیم از سمتش شدند. «عی بن درور» ۵۴ ساله که در تظاهرات در مقابل خانه نتانیا‌هو در «قیساریه» شرکت کرده بود به خبرنگاران گفت که «من در تظاهرات علیه بدترین نخست‌وزیر تاریخ اسرائیل شرکت کرده‌ام».